

Posudek diplomové práce

TÓN A SLOVNÍ PŘÍZVUK V SOUČASNÉ SRBŠTINĚ OBLASTI KOSOVSKE MITROVICE

předložené

Radkou Slavatovou

Diplomová práce Radky Slavatové sleduje cíl prozkoumat slovní prozodii v přízvučné a popřízvučné slabice současného srbského jazyka v Kosovské Mitrovici (dále KM). S tím se pojí úloha popsat platnost preskribované normy moderního srbského standardu a jeho implementaci ve zvolené jazykové oblasti.

Volba předmětu zkoumání je smysluplná a zaslouží si pozornost, protože v souvislosti s vývojem jazykové situace a s ním spojeným zvětšujícím se vlivem i nestandardních idiomů především na mluvenou formu srbského standardu prošla moderní srbština zásadními změnami. Ty jsou obecně i pro KM konkrétně dosud neprozkoumány. Předložená práce se tedy zabývá aktuálním vědeckým problémem. Navíc KM patří k oblastem, kde po staletí docházelo ke kontaktům jazyků různého původu, zvláště západoslovanských a východních jihoslovanských a také slovanských jazyků s albánštinou. Výsledky práce nejsou tedy relevantní pouze pro serbistiku a slavistiku, ale také pro kontaktní lingvistiku a areálová studia. Nezanedbatelný je také fakt, že i rodilí mluvčí jen zřídka provádějí hlubší výzkumy komplikovaného stavu přízvuků v srbštině, jaký zpracovala autorka předložené práce. Takové výzkumy často spadají pod speciální studia.

Po úvodu se práce dělí na dvě hlavní části. Jde o na sekundární literatuře založený popis slovní prozodie v srbštině, zejména v moderním standardu, a s ním spojené odborné diskuze (s. 7–47). Druhá část obsahuje představení a vyhodnocení vlastního terénního výzkumu (s. 48–73). Přílohy (s. 77–124) velmi přehledně, detailně a ověřitelně dokládají terénní výzkum a jeho výsledky. Díky tomu je terénní výzkum užitečný i pro další vědecké bádání. V práci autorka ukazuje, že velmi dobře zná důležitou literaturu k tématu ze Srbska, České republiky a dalších zemí, ve slovanských i neslovanských jazycích, a že s ní umí příkladně vědecky pracovat.

První část diplomové práce se úvodem správně zaměřuje na vymezení pojmu pro srbštinu důležitého melodického přízvuku a na popis přízvučných slabik. Autorka zde též zmiňuje otevřené otázky (problematika mor). V souladu se stavem výzkumu určuje autorka slabiku

jakožto základní jednotku své metody popisu¹. V práci uvedené popisy slovní prozodie standardní srbštiny na základě příznaků intenzity, kvantity a průběhu výšky tónu se vyznačují především rozšířením pohledu na popřízvučné slabiky a na problematiku klitik. Přinášejí nejen zajímavé detailní poznatky, ale také logicky připravují následující velmi podnětné zobrazení aktuální vědecké diskuze především tím, že zohledňují popřízvučné slabiky. Kandidátka prokázala, že je velmi dobře obeznámena s metodami akustické a aplikované fonetiky a že dokonale ovládá i velmi specializovaná témata, např. co se týče segmentace slabik. Výklad je pro čtenáře veden názorně, se sumarizací podstatných faktů. Autorka popisuje důležité řečové jevy, vzájemnou souhru slovního a větého přízvuku a odporující si přístupy. Je třeba zdůraznit, že kandidátka dříve provedla vlastní výzkum na profesionálních mluvčích, který doplňuje stávající výzkum. Autorka neopomněla ani otázku nestability a variability srbštiny v regionech. Pro čtenáře by bylo užitečné, kdyby autorka na konci první části více zdůraznila body, které jsou podstatné pro další práci. V kapitole 2.4.3 by uvedení příkladů usnadnilo pochopení teoretického výkladu. Krátký popis utváření normy a výklad vztahů mezi dialekty není zcela přesvědčivě v organické vazbě s dalším zkoumáním. Obecně a pro český jazykový prostor speciálně představuje první část práce velmi dobré shrnutí současného stavu vědeckých poznatků.

Druhá část diplomové práce se na základě terénního výzkumu v KM věnuje otázce prozodického popisu mluveného standardu. Jde především o měření a srovnání základní frekvence, F_0 , ve vokalických slabičných jádrech přízvučných a popřízvučných slabik dvouslabičných slov ze samostatných úseků (vět) a delšího souvislého úryvku textu. To je postup, který logicky navazuje na předchozí výklad. Zde jsou také velmi přehledně a koncentrovaně uvedeny údaje o mluvčích rozdělené podle sociolingvistických kritérií a také popis metody a průběhu výzkumu. Výklad nenechává žádné pochyby o serióznosti a exaktnosti analýzy. Opodstatněný je také výběr mluvčích (8 osob, nar. 1976–1983), výběr zkoumaných segmentů i vyloučení některých měření pro stanovení průměrných hodnot pro jednotlivé mluvčí a skupiny mluvčích. Zůstává možná nejasné, co se myslí „systémem lexikálních tónových přízvuků“ (s. 48) s ohledem na to, že základní vztahy přízvuků zkoumá uvedená analýza a následné výzkumné úkoly jsou také prezentovány v samotné práci (s. 72 ad.).

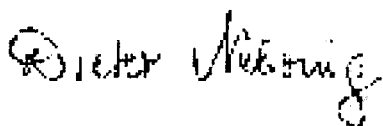
Na základě výsledků měření a podle 4 základních typů srbských slovních přízvuků kandidátka velmi detailně popisuje příznaky slovní prozodie jednotlivých mluvčích. Výsledky člení do

---

¹ Pro budoucí zkoumání by bylo mj. pro charakteristiku slabiky žádoucí vzít v úvahu také na segmentaci zaměřené práce R. Simiče.

skupin podle pohlaví mluvčích a přesvědčivě dochází k obecným tvrzením o předmětu zkoumání. Tyto závěry u krátkých přízvuků znovu explicitně formuluje. Poukazuje na individuální a skupinové odlišnosti, na tendence ve výslovnosti mluvčích a na spojitosti se sekundární literaturou. Pozornost zaslouží fakt, že zdůrazňuje pouze skutečnosti ověřené vlastní analýzou a vyhýbá se spekulacím. Přesto se analýza zdá částečně „překvapivá“, jak autorka sama poznamenává (s. 60): u krátkých přízvuků je to výsledek, že rozlišení přízvuků zaručuje ne průběh výšky tónu mezi slabikami a směr průběhu výšky tónu, ale spíše průběh výšky tónu uvnitř slabik a interval vzestupu. Tím autorka upřesňuje tvrzení známých slavistů. Přál bych si větší obšírnost u členění dalších výsledků. Jak autorka sama před vlastním výzkumem poznamenává, srbský standard se v KM plně nerealizuje. Nicméně jak konkrétně se situace v KM od standardu liší, nebylo dosud známo. Tuto mezeru zaplňuje předložená práce. To je důležitá, ne-li nejdůležitější zásluha Radky Slavatové, kterou jsem při svém vedení a z předložené práce poznal jako velmi cílevědomou, spolupracující a schopnou samostatné vědecké práce.

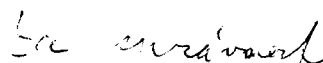
Důrazně doporučuji diplomovou práci k přijetí.

Gerd-Dieter Nehring

(PD Dr. habil.)

Priština, dne 19. ledna 2010

2011/2010

